

Характеризуя источники права Беларуси, мы хотим отметить, что привилеи в своей совокупности представляли собой основные законы государства, составляли своеобразную конституцию. Все грамоты и судебник Казимира 1468 г. явились основным источником права при создании первого в Европе систематизированного свода законов – Статута Великого княжества Литовского 1529 г. В развитии права в XIV–XV вв. четко прослеживается прогрессивная тенденция – источником права становится нормативный акт. Обзор важнейших правовых актов, позволяет сделать вывод о высокой степени развития законодательной техники и наличии огромного числа законодательных актов, изданных высшими органами государственной власти.

Бічун В. М.

ГЕНРЫКАЎСКІЯ АРТЫКУЛЫ: ГІСТОРЫЯ ПРЫНЯЦЦЯ І ЗМЕСТ

Бічун Вераніка Мечыславаўна, аспірантка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, г. Мінск, Беларусь, bichun.veronika@mail.ru

Навуковы кіраўнік: канд. юрыд. навук, дацэнт Калінін Сяргей Артуравіч

Прававое становішча караля Рэчы Паспалітай вызначалася «Пакта канвента» і «Генрыкаўскімі артыкуламі» («Генрыхавымі артыкуламі»), а ў Вялікім Княстве Літоўскім – яшчэ і Статутам 1588 г.

«Пакта канвента» і «Генрыкаўскія артыкулы» – нарматыўныя прававыя акты, распрацаваныя для выбарнага ў 1573 г. каралём Рэчы Паспалітай Генрыха Валуа. Першы акт утрымліваў абавязацельствы Генрыха Валуа як умову для абрання яго на трон Рэчы Паспалітай. Па сутнасці «Пакта канвента» – гэта пагадненне публічна-прававога характару паміж шляхтай Рэчы Паспалітай і новаабраным каралём.

«Генрыкаўскія артыкулы» – канстытуцыйныя палажэнні, у якіх былі выкладзены асноўныя прынцыпы дзяржаўнага існавання Рэчы Паспалітай, у адпаведнасці з якімі вызначалася кола паўнамоцтваў караля Рэчы Паспалітай пасля Люблінскай уніі. Гэта быў нязменны нарматыўны прававы акт, які вызначаў прававое становішча караля.

«Генрыкаўскія артыкулы» былі распрацаваны падчас бескаралеўя 1573 г. пры выбранні на каралеўскі трон французца Генрыха Валуа, падпісваліся ўсімі наступнымі каралюмі Рэчы Паспалітай і вялікімі князямі Літоўскімі, лічыліся пастаяннымі і нязменнымі.

У гэтым дакуменце абвешчалася: свабоднае абранне караля, свабода хрысціянскага веравызнання, абавязак склікаць агульны (Вальны) сойм раз у два гады не больш чым на шэсць тыдняў (арт. 1–3).

Кароль не меў права збіраць паспалітае рушэнне (агульнае апалчэнне) без згоды сойма (арт. 4); пры каралі меўся пастаянны савет з 16 сенатараў-рэзідэнтаў (арт. 5). Таксама без згоды сойма забаранялася ўстанаўліваць новыя падаткі і пошліны (арт. 6), а міжнародная палітыка, абвешчэнне вайны і заключэнне міжнародных трактатаў маглі ажыццяўляцца толькі са згоды

сената (арт. 7). У выпадку вайны паспалітае рушэнне (апалчэнне) мог весці толькі кароль і яно павінна заставацца ў межах дзяржавы, а ў выпадку пахода за мяжу кожнаму ратніку неабходна было выплаціць па 5 (пяць) грын. Ахова межаў дзяржавы павінна ажыццяўляцца наёмным войскам за кошт адной чацвёртай часткі чыстага даходу з дзяржаўных маёнткаў так званай кварты (арт. 8). Прадугледжвалася, што калі кароль будзе дзейнічаць насуперак праву і сваім абавязкам, то шляхта можа адмовіцца ад падпарадкавання і нават выступіць супраць яго пасля трохразовага папярэджання аб гэтым з боку прымаса (галавы каталіцкай царквы), сойма і сойма (арт. 9). Адмовы ад падпарадкавання абвешчаны ў выглядзе канфедэрацый (Слуцкая 1767 г., Барская 1768 г., Таргавіцкая 1792 г.).

Бачна, што артыкулы юрыдычна замацоўвалі бяссілле караля і непараздольнасць сойму Рэчы Палітай. Сойм мог збірацца толькі адзін раз у два гады і не больш як на шэсць тыдняў, што забяспечвала незалежнасць Вялікага Княства Літоўскага ад Польшчы.

Генрых Валуа адмовіўся зацвердзіць «Генрыкаўскія артыкулы». Яны ўступілі ў сілу ў 1576 г. пры каранаванні Стэфана Баторыя і ў далейшым зацвярджаліся ўсімі каралямі Рэчы Паспалітай. У 1632 г. «Генрыкаўскія артыкулы» і «Пакта канвента» былі аб'яднаны ў адзіны нарматыўны прававы акт.

Вашкевич И. А.

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗРАБОТКИ И ПРИНЯТИЯ СТАТУТА ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО 1588 ГОДА

*Вашкевич Ирина Александровна, студентка 3 курса Академии управления
при Президенте Республики Беларусь, г. Минск, Беларусь,
via.vashkevich@gmail.com*

*Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры теории и истории
государства и права Шабуневич Светлана Николаевна*

XVI в., на протяжении которого разрабатывались и были введены в действие статуты, является одним из важнейших рубежей истории человечества. В это время в странах Западной Европы происходил духовный перелом. Феодалная сословная система начала разваливаться под бременем нарастающих сил нового буржуазного строя. Для Беларуси, которая входила в состав Великого княжества Литовского (далее – ВКЛ), XVI в. также стал одним из наиболее сложных и бурных исторических периодов.

Статут ВКЛ 1588 г. венчал итоги довольно долгой и настойчивой кодификации и систематизации широкого круга норм тогдашнего обычного и официального права. Он создавался в условиях формирования в ВКЛ культуры эпохи Просвещения под влиянием ренессансно-гуманистической философской и общественно-политической мысли. Хотя это документ феодального средневекового права, в нем довольно отчетливо просматриваются и тенденции раннего буржуазного правосознания.